

Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Thermometer seksuele gezondheid

April 2021

Dit is de halfjaarlijkse thermometer seksuele gezondheid waarin de meest recente gegevens van de Centra Seksuele Gezondheid (CSG's) worden gepresenteerd

Soa- en seksuele gezondheidszorg bij de CSG's in 2020

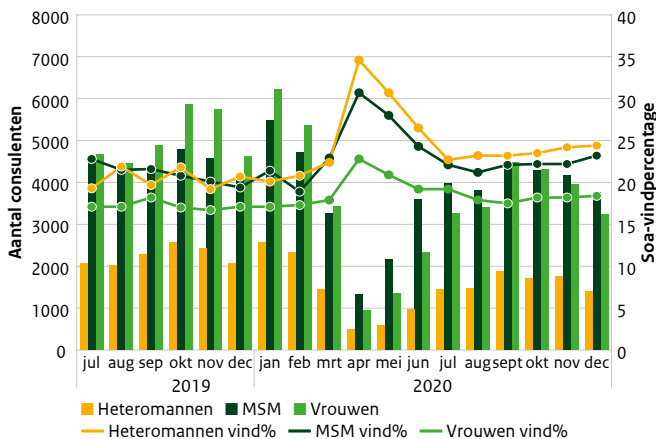
De COVID-19 pandemie heeft in 2020 veel invloed gehad op de soa- en seksuele gezondheidszorg bij de Centra Seksuele Gezondheid (CSG's). Tijdens de eerste golf en bijbehorende lockdown (13 maart t/m 31 mei) werd de zorg sterk afgeschaald en konden cliënten alleen voor essentiële zorg bij CSG's terecht. Onder essentiële zorg vielen onder andere spreekuren voor cliënten met (ernstige) soa-gerelateerde klachten, cliënten die behandeling behoeften, cliënten die een partnertificatie hadden ontvangen (voor syfilis, hiv of hepatitis, of gonorrhoe in combinatie met klachten) en slachtoffers van seksueel geweld. De mate waarin de zorg door de CSG's werd afgeschaald ten gevolge van de lockdown en de details in prioritering verschilden tussen CSG's. Cliënten die via de CSG's PrEP voorgeschreven krijgen

konden zo veel mogelijk terecht voor nieuwe medicatie en essentiële PrEP-zorg (o.a. kreatinine, hiv en soa testen). Rond juni werd de zorg weer opgeschaald, maar ook in de tweede helft van 2020 was er nog sprake van verminderde capaciteit bij veel CSG's.

Het effect van de coronamaatregelen op de verspreiding van soa is onbekend. Enerzijds kan een vermindering in het aantal seksuele contacten hebben geleid tot minder transmissie van soa. Anderzijds zijn door de afschaling van zorg soa mogelijk niet of vertraagd gediagnosticeerd en behandeld waardoor verdere transmissie mogelijk bleef. De effecten van gedragsverandering enerzijds en gemiste soa-diagnoses anderzijds op het voorkomen van soa zijn echter niet uit elkaar te halen op basis van trends bij CSG's.

Soa-consulten

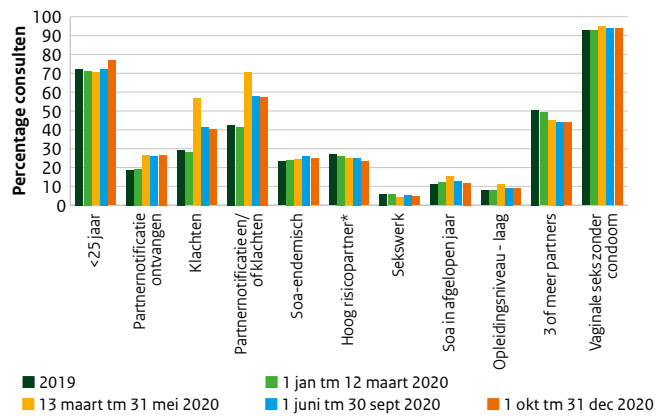
In 2020 zijn in totaal 105.936 soa-consulten geregistreerd, waarvan 44.931 bij MSM, 42.265 bij vrouwen, 18.019 bij heteroseksuele mannen en 712 bij transgender personen. Op het totaal is dit een afname van 30% ten opzichte van 2019 (150.782 consulten). In de periode voor de eerste COVID-19 golf in Nederland (1 januari t/m 12 maart 2020), voerden de CSG's gemiddeld 3.000 consulten per week uit. Tijdens de eerste golf (13 maart t/m 31 mei) daalde het aantal consulten tot gemiddeld 800 per week. De grootste afname vond plaats begin april, met slechts 570 consulten in één week. Vanaf juni werden veel coronamaatregelen versoepeld en werd ook de zorg bij de CSG's weer opgeschaald. In deze periode (1 juni t/m 30 september) nam het aantal consulten weer toe tot gemiddeld 2.000 per week. In het laatste kwartaal van 2020 (1 oktober t/m 31 december) namen de COVID-19 besmettingen en maatregelen langzaam weer toe maar het aantal consulten bleef vergelijkbaar met de voorgaande periode met gemiddeld 2.100 consulten per week.

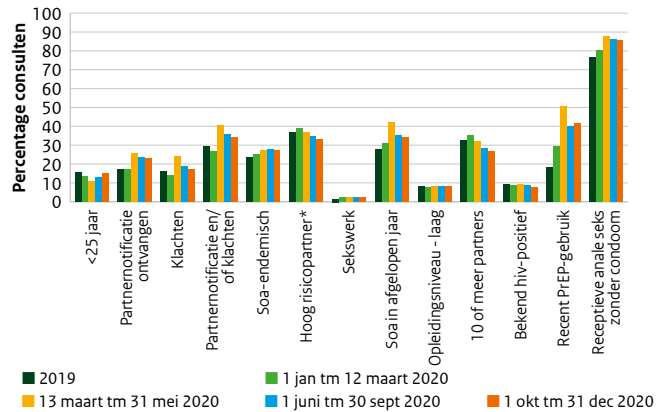
Figuur 1 Aantal consulten en soa-vindpercentage naar geslacht en seksueel contact per maand, 1 juli 2019 t/m 31 december 2020.

Karakteristieken CSG-bezoekers en seksueel gedrag

De keuzes omtrent essentiële zorg tijdens de eerste COVID-19 golf hadden invloed op de karakteristieken van cliënten die werden gezien bij de CSG's. Tijdens de eerste golf werd vooral gefocust op personen met klachten van ernstige soa, personen met een ontvangen partnernotificatie en personen in PrEP zorg. Dit is terug te zien in het percentage personen met een van deze karakteristieken gezien bij de CSG's (Figuur 2, Figuur 3, Figuur 4). In de tweede helft van 2020 namen deze percentages weer af, maar bleven zowel tussen juni en september als in het laatste kwartaal nog verhoogd in vergelijking met 2019 en vóór de eerste golf. Het percentage vrouwen en heteroseksuele mannen met 3 of meer partners in de afgelopen 6 maanden en het percentage MSM met 10 of meer partners die zijn getest bij de CSG's is afgenomen sinds de eerste golf.

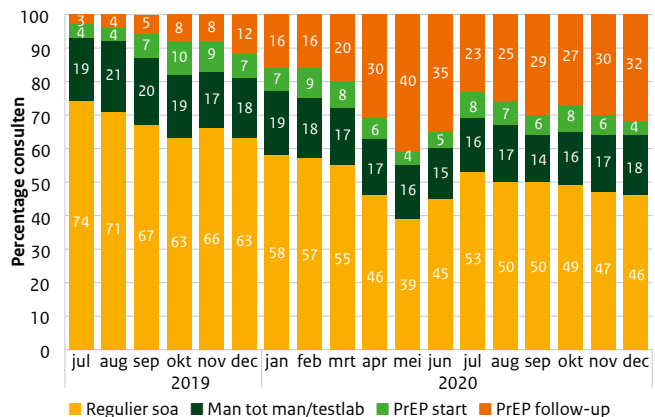

Figuur 2 Karakteristieken van vrouwen en heteroseksuele mannen bij de CSG's naar periode

Figuur 3 Karakteristieken van MSM bij de CSG's naar periode

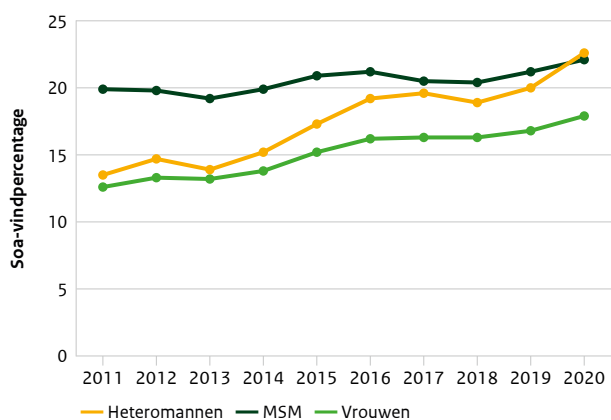
*Hoog risicopartner = partner met een migratieachtergrond uit een soa/hiv-endemisch land of (voor vrouwen) mannelijke partner die ook seks heeft met mannen.

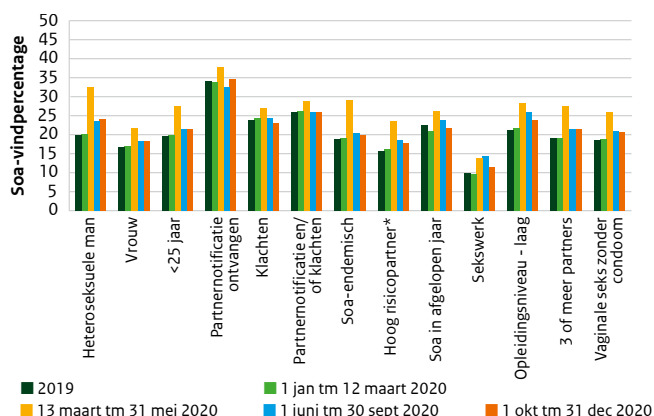
Figuur 4 Verdeling van consulttypes bij MSM per maand, 1 juli 2019 t/m 31 december 2020

Soa-vindpercentage

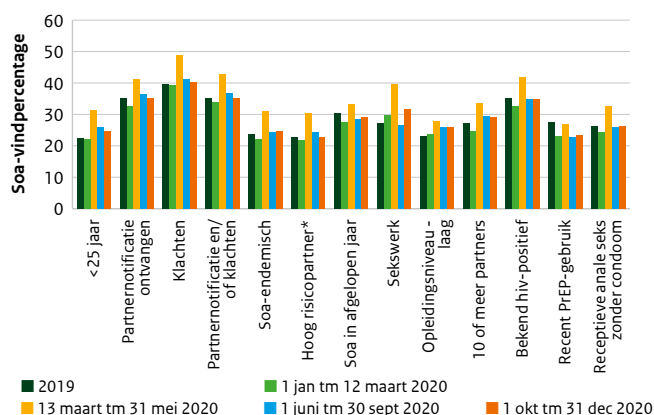
Onder vrouwen en heteroseksuele mannen nam het soa-vindpercentage (chlamydia, gonorrhoe, infectieuze syfilis, hiv of hepatitis B) al een aantal jaren toe (Figuur 5). In 2020 steeg het soa-vindpercentage verder naar 23,3% onder heteroseksuele mannen (20,0% in 2019) en naar 18,1% onder vrouwen (16,8% in 2019). Het soa-vindpercentage onder MSM schommelt sinds 2011 rond de 20%, en nam in 2020 toe naar 22,5%. Deze toenames in soa-vindpercentage kunnen worden verklaard door de door de afgeschaalde zorg en daarmee gepaard gaande triagering. Vooral tijdens de eerste golf was het absolute aantal personen met één of meer soa-diagnoses fors lager vanwege het lagere aantal consulten. Maar omdat door de strengere triagering relatief vaker personen werden gezien met hoog risico op soa namen de vindpercentages sterk toe. De soa-vindpercentages namen vervolgens ook weer snel af in de periode van opschaling, maar bleven vervolgens in de rest van 2020 nog licht verhoogd ten opzichte van 2019 en begin 2020 (Figuur 1). De toename in vindpercentage werd gezien in alle belangrijke risicogroepen (Figuur 6 en 7). De hoogste soa-vindpercentages werden, net als voorgaande jaren, gezien bij personen met een ontvangen partnernotificatie of soa-klachten en bij bekend hiv-positieve MSM.

Figuur 5 Soa-vindpercentage naar geslacht en seksueel contact per jaar, 2011-2020

Figuur 6 Soa-vindpercentages bij vrouwen en heteroseksuele mannen naar risicogroep en periode

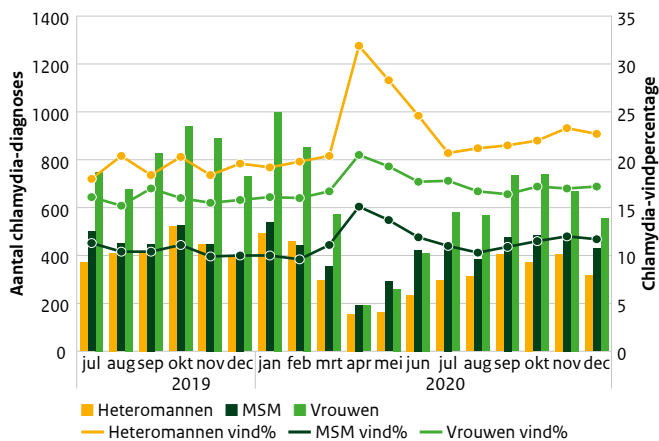

Figuur 7 Soa-vindpercentages bij MSM naar risicogroep en periode

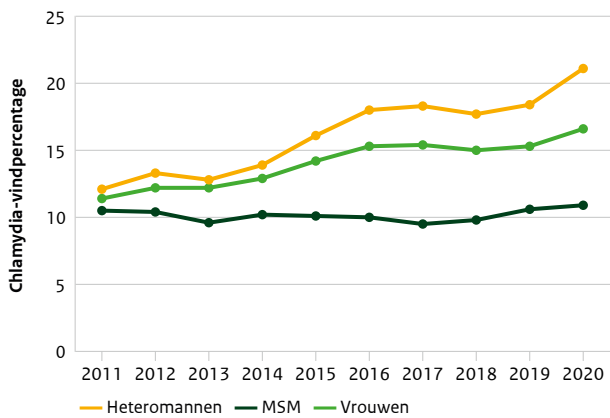
*Hoog risicopartner = partner met een migratieachtergrond uit een soa/hiv-endemisch land of (voor vrouwen) mannelijke partner die ook seks heeft met mannen.

Chlamydia

In 2020 zijn er 15.979 chlamydia diagnoses gesteld bij de CSG's (21.134 diagnoses in 2019). Het absolute aantal diagnoses nam tijdens de eerste golf sterk af, en bleef ook later in het jaar iets lager dan in 2019 en begin 2020 (Figuur 8). Het chlamydia-vindpercentage was tussen 2016 en 2019 stabiel rond de 18% bij heteroseksuele mannen en 15% bij vrouwen (Figuur 9). In april 2020 nam het vindpercentage sterk toe en bleef ook in de tweede helft van 2020 licht verhoogd. Hierdoor steeg het totale vindpercentage voor chlamydia in 2020 bij heteroseksuele mannen naar 21,7% en bij vrouwen naar 16,9%. Onder MSM lag het vindpercentage al jaren stabiel rond de 10% en steeg, ondanks de toename in chlamydia-vindpercentage tijdens de eerste golf, slechts licht in 2020, naar 11,2%. Het vindpercentage was hoger onder bekend hiv-positieve MSM (16,0%) ten opzichte van MSM die recent PrEP gebruikten (11,9%) en MSM die geen recent PrEP-gebruik rapporteerden (9,9%). Van alle personen met een chlamydia diagnose rapporteerde 56% klachten of een partnernotificatie begin 2020. Dit nam toe tot 71% tijdens de eerste golf en bleef bijna even hoog in de tweede helft van 2020 (68%).

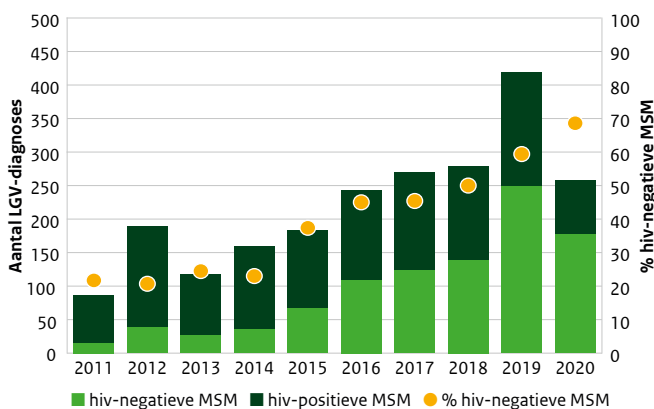
Figuur 8 Aantal chlamydia-diagnoses en chlamydia-vindpercentage naar geslacht en seksueel contact per maand, 1 juli 2019 t/m 31 december 2020.

Figuur 9 Chlamydia-vindpercentage naar geslacht en seksueel contact per jaar, 2011-2020

Lymphogranuloma venereum

In 2020 was 92% van de MSM met een rectale chlamydia-infectie ook getest op LGV. De afgelopen jaren nam het aantal LGV-diagnoses toe, maar in 2020 zijn er minder LGV-diagnoses gesteld. In totaal waren er 258 LGV-diagnoses, waarvan 69% bij hiv-negatieve MSM (Figuur 10). Van deze hiv-negatieve MSM met LGV gebruikte 68% PrEP in de afgelopen 3 maanden. Van de personen met een LGV-diagnose rapporteerde 54% geen klachten te hebben. Het vindpercentage van anale LGV onder personen getest op anale chlamydia fluctueerde de afgelopen jaren rond de 2,5% bij hiv-positieve MSM (2,0% in 2020) en nam bij hiv-negatieve MSM licht toe van 0,1% in 2011 naar 0,4% in 2020.

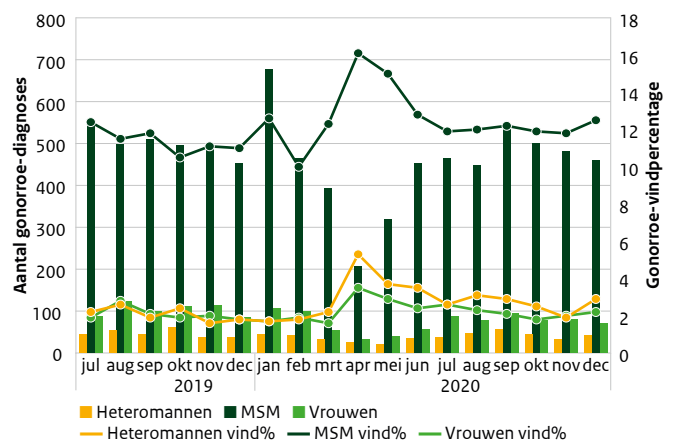

Figuur 10 Aantal LGV-diagnoses onder hiv-negatieve en hiv-positieve MSM en percentage LGV-diagnoses onder hiv-negatieve MSM per jaar, 2011-2020

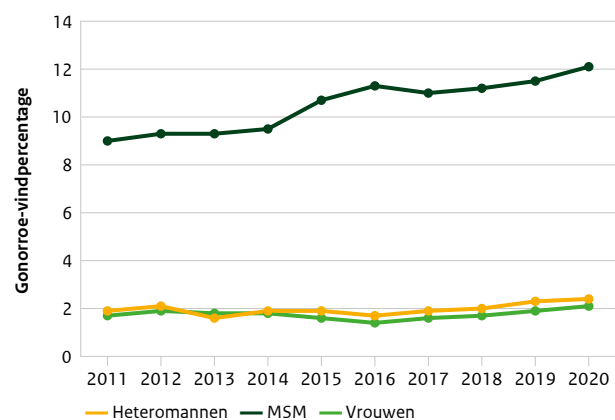
Gonorrhoe

Er is bij 6.722 CSG-bezoekers gonorrhoe vastgesteld in 2020 (8.186 diagnoses in 2019). Er was een duidelijke afname in het aantal diagnoses tijdens de eerste golf, maar dit nam in de tweede helft van 2020 weer toe tot bijna het niveau van voor de eerste golf (Figuur 11). Gonorrhoe werd het meest gediagnosticeerd bij MSM

(80% van alle diagnoses). Bij MSM is al jaren een stijgende trend in gonorrhoe-vindpercentage te zien, het nam toe van 9,0% in 2011 naar 12,2% in 2020 (Figuur 12). Het vindpercentage in 2020 was hoger onder hiv-positieve MSM (18,6%) ten opzichte van hiv-negatieve MSM die recent PrEP gebruikten (13,3%) en die geen recent PrEP-gebruik rapporteerden (10,4%). Er is een lichte stijging in het vindpercentage te zien van 1,7% in 2016 naar 2,5% in 2020 bij heteroseksuele mannen en van 1,4% in 2016 naar 2,1% in 2020 bij vrouwen (Figuur 12). De stijging in vindpercentages in 2020 kan bij alle groepen worden toegeschreven aan de strengere triagering tijdens de eerste golf. Ook daarna, in de tweede helft van 2020, waren de gonorrhoe-vindpercentages nog licht verhoogd (Figuur 11). Van alle personen met een gonorrhoe-diagnose rapporteerde begin 2020 51% klachten of een partnertificatie. Dit nam toe tot 66% tijdens de eerste golf en bleef hoog in de tweede helft van 2020 (64%).

Figuur 11 Aantal gonorrhoe-diagnoses en gonorrhoe-vindpercentage naar geslacht en seksueel contact per maand, 1 juli 2019 t/m 31 december 2020

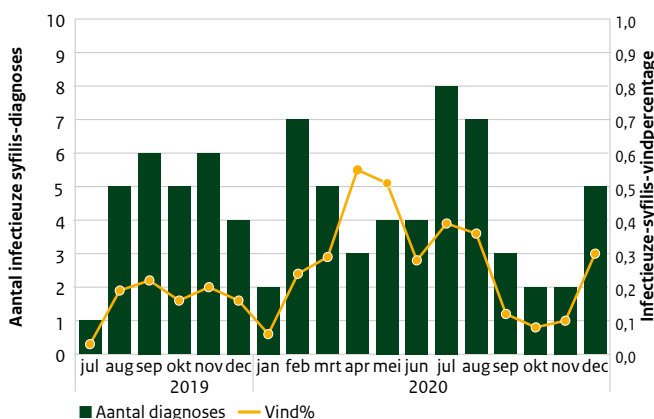
Figuur 12 Gonorrhoe-vindpercentage naar geslacht en seksueel contact per jaar, 2011-2020

Gonokokkenresistentie

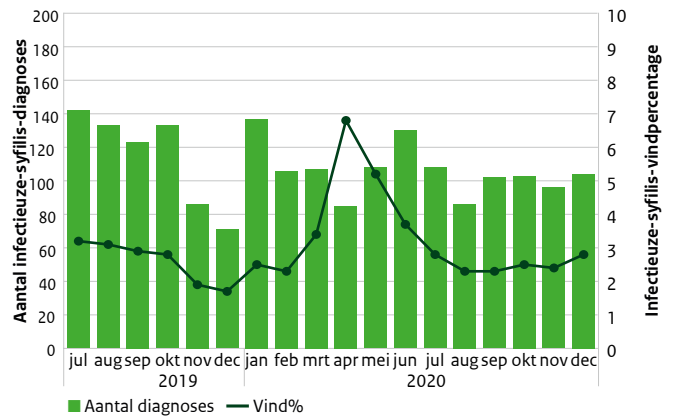
In 2020 hebben 14 van de 24 CSG's gevoeligheidsbepalingen uitgevoerd voor de Gonokokken Resistentie tegen Antibiotica Surveillance (GRAS). Binnen deze CSG's is bij 37,8% van de personen met een gonorroe-infectie ook een gevoeligheidsbepaling gerapporteerd (n=2.085). Resistentie tegen ceftriaxon, het huidige eerste keus middel voor behandeling van gonorroe, is niet gevonden in GRAS. Resistentie tegen azitromycine steeg de laatste jaren tot 10,8% in 2018 maar is sindsdien stabiel gebleven en was 10,1% in 2020.

Infectieuze syfilis

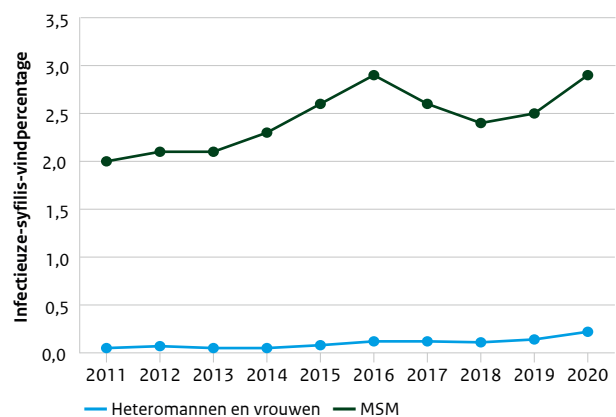
In 2020 zijn er 1.324 infectieuze-syfilisdiagnoses gesteld (1.430 diagnoses in 2019), waarvan 96% bij MSM (n=1.272). Er is geen duidelijk effect te zien van de strengere triagering vanwege COVID-19 op het absolute aantal diagnoses onder zowel vrouwen en heteroseksuele mannen als MSM (Figuur 13 en 14). Onder gediagnosticeerde personen rapporteerde 55% klachten of een ontvangen partnernotificatie begin 2020. Dit nam toe tot 73% tussen maart en september. In het laatste kwartaal nam dit percentage af tot 63%. Het vindpercentage bleef bij vrouwen en heteroseksuele mannen, net als in voorgaande jaren, laag in 2020 met 0,2% (Figuur 15), ondanks een hoger vindpercentage tijdens de eerste golf (0,6%, Figuur 13). Bij MSM fluctueert het syfilis-vindpercentage over tijd tussen de 2 en 3% en was 2,9% in 2020 (Figuur 15). Tijdens de eerste golf nam ook onder MSM het vindpercentage sterk toe, tot 6,8% in april (Figuur 14). Het vindpercentage in 2020 was hoger onder bekend hiv-positieve MSM (8,1%) ten opzichte van hiv-negatieve MSM die recent PrEP gebruikten (2,5%) en hiv-negatieve MSM die dat niet deden (2,3%). Van de hiv-negatieve MSM met een infectieuze-syfilisdiagnose rapporteerde 41% PrEP-gebruik in de afgelopen 3 maanden.

Figuur 13 Aantal infectieuze-syfilis-diagnoses en infectieuze-syfilis-vindpercentage bij vrouwen en heteroseksuele mannen samen per maand, 1 juli 2019 t/m 31 december 2020

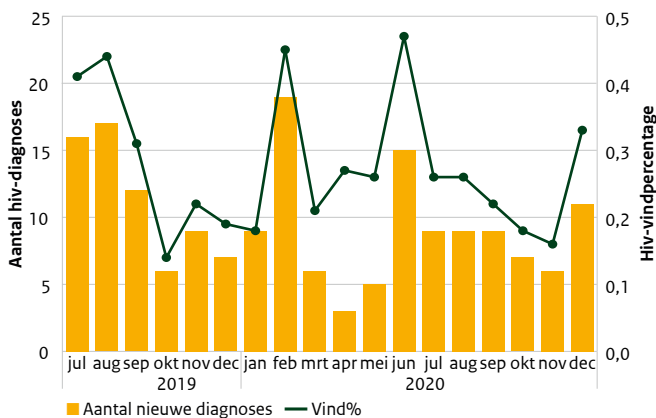
Figuur 14 Aantal infectieuze-syfilis-diagnoses en infectieuze-syfilis-vindpercentage bij MSM per maand, 1 juli 2019 t/m 31 december 2020

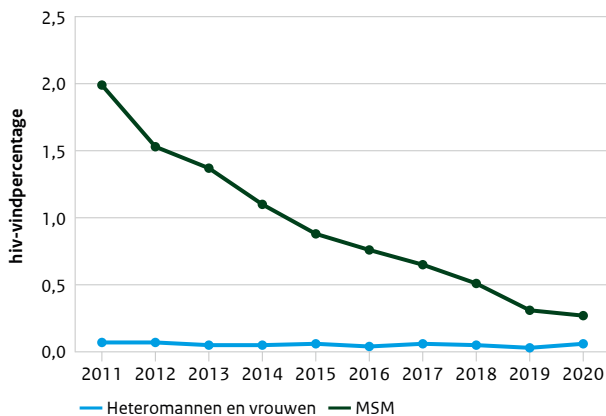
Figuur 15 Infectieuze syfilis-vindpercentage naar geslacht en seksueel contact per jaar, 2011-2020

Hiv

Er zijn bij de CSG's 123 nieuwe hiv-diagnoses gesteld in 2020 (164 diagnoses in 2019), waarvan 108 (89%) bij MSM. Er is geen duidelijk effect van de strengere triagering vanwege COVID-19 te zien op het aantal diagnoses of vindpercentage per maand bij MSM; beide zijn erg laag en fluctueren (Figuur 16). Het hiv-vindpercentage bij MSM daalt al jaren gestaag en was 0,27% in 2020. Bij vrouwen en heteroseksuele mannen zijn de vindpercentages al jaren stabiel laag (0,06% in 2020) (Figuur 17). Van alle MSM met een nieuwe hiv-diagnose had 48% een migratieachtergrond uit een gebied met een verhoogde soa/hiv-prevalentie. Bij nieuw gediagnosticeerde MSM was 78% al eens eerder op hiv getest, waarvan 61% in 2019 of 2020. Er zijn 8 hiv-diagnoses vastgesteld bij personen die rapporteerden PrEP te hebben gebruikt in de afgelopen 3 maanden. Hiervan kregen 2 personen PrEP voorgeschreven via de PrEP pilot bij de CSG's, 2 via de huisarts, 2 via een andere arts of specialist en 2 via een informele route. Meer specifieke informatie over deze casussen is niet beschikbaar in de surveillance maar is per persoon wel bekend bij de betrokken CSG.

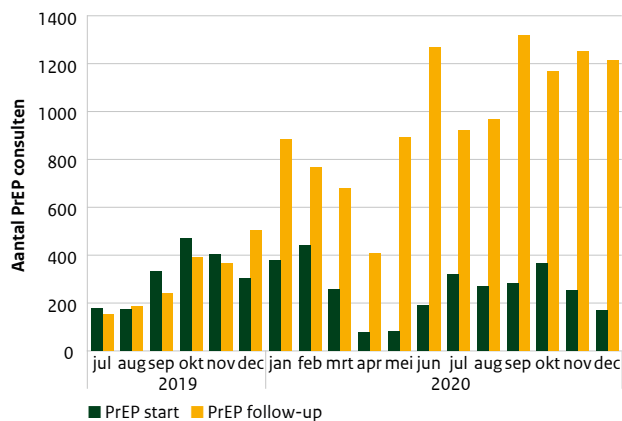
Figuur 16 Aantal hiv-diagnoses en hiv-vindpercentage bij MSM per maand, 1 juli 2019 t/m 31 december 2020

Figuur 17 Hiv-vindpercentage naar geslacht en seksueel contact per jaar, 2011-2020

PrEP pilot bij CSG's

Ondanks de voortzetting van PrEP-zorg bij huidige PrEP-gebruikers zijn tijdens de eerste golf minder PrEP-consulten uitgevoerd (Figuur 18), maar na mei nam het aantal PrEP consulten snel weer toe. In 2020 zijn in totaal 3.078 PrEP startconsulten en 11.731 PrEP follow-up consulten uitgevoerd. Bij het eerste consult gaf 41% aan in de voorgaande 3 maanden al PrEP te hebben gebruikt. De meest gerapporteerde indicatie voor starten met PrEP was anale seks zonder condoom (70%). Er is voor 145 personen geregistreerd dat ze zijn gestopt met PrEP in 2020. De meest genoemde redenen hiervoor waren vermindering van risico op hiv (69%) en bijwerkingen (13%).

Figuur 18 Aantal PrEP-consulten per maand, 1 juli 2019 t/m 31 december 2020

Sense

In 2020 zijn er 8.840 sense-hulpvragen geregistreerd (10.425 in 2019), waarvan 74% bij vrouwen. Net als in voorgaande jaren waren bij vrouwen de meest voorkomende gespreksthemas anticonceptie (39%) en seksualiteit (31%). Bij mannen bleef het meest voorkomende onderwerp seksualiteit (56%). De resultaten zijn echter moeilijk te interpreteren, omdat de registratie van Sense hulpvragen niet uniform is. Bovendien zijn door COVID-19 sense-consulten selectiever uitgevoerd in 2020.

Dit is een uitgave van:

Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu

Postbus 1 | 3720 BA Bilthoven
www.rivm.nl

April 2021

Met dank aan alle Centra Seksuele Gezondheid, GGD-en, en de medisch microbiologische laboratoria.

Contact: soap@rivm.nl